

STATISTISK ANALYS

Ingeborg Amnéus

Avdelningen för statistik och analys

08-563 088 09

Mer information hittar du på www.hsv.se

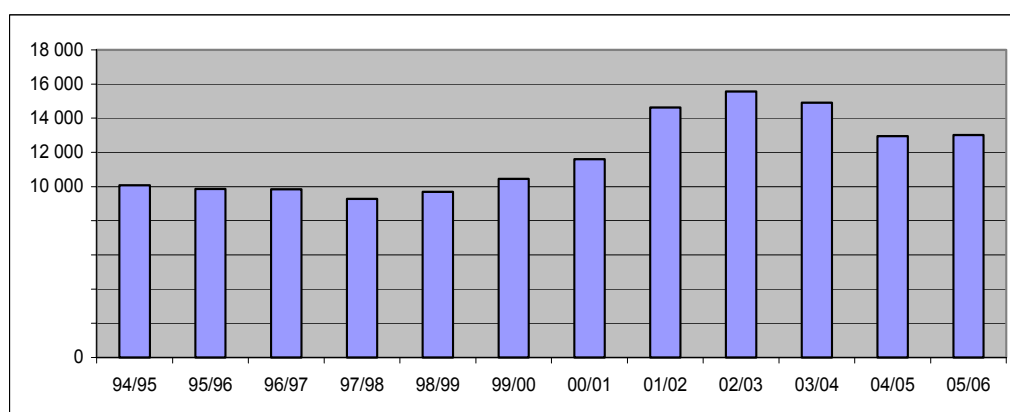
Nummer: 2006/13

Läroarbilden 2005/06:

Antalet examina ökar – men för få är inriktade mot förskola

Läsåret 2005/06 började 13 000 nya studenter på läroarbilden runt om i landet. Det är ungefär lika många som började på läroarbilden året innan. Antalet uttagna läroarbilden ökade för femte läsåret i följd, och uppgick till totalt 8 600. I relation till det beräknade rekryteringsbehovet är dock för få av de examinerade läroarbilden inriktade mot förskolan och yrkesämnen på gymnasiet. Läroarbilden är fortfarande en kvinnodominerad utbildning, men andelen män ökade läsåret 2005/06 då nästan 3 av 10 nybörjare var män. Avhopp från utbildningen är vanligare bland män än bland kvinnor, vilket gör att kvinnorna är i ännu större majoritet bland examinerade än bland nybörjare.

Sedan toppnoteringen 2002/03 har antalet nybörjare i läroarbilden minskat med 16 procent (2 500 personer). Det skedde ingen minskning mellan 2004/05 och 2005/06, men preliminära uppgifter för hösten 2006 tyder på att nybörjarkullarna återigen kommer att minska läsåret 2006/07. Dessutom har antalet sökande till läroarbilden minskat både inför hösten 2006 och inför våren 2007.¹



Nybörjare på läroarbilden 1994/95–2005/06. I diagrammet redovisas nybörjare på den sammanhållna läroarbilden samt de åtta utbildningsprogram som den ersatte 2001.

¹ Uppgifter om antalet sökande inför våren 2007 samt preliminära uppgifter om nybörjare hösten 2006 finns i Högskoleverkets statistiska analys *Antalet sökande till högskoleutbildning fortsätter minska inför våren 2007* (nummer 2006/10). De preliminära uppgifter som finns för hösten 2006 tyder på att antalet nybörjare på läroarbilden minskar med 3 procent jämfört med hösten 2005.

Vanligt med breda inriktningar

Studenterna som börjar på lärarutbildningen söker till olika ingångar på utbildningen. Många av ingångarna är inriktade mot flera områden. Vanligast är kombinationer med förskola, fritidshem och grundskolans tidigare år, vilket med ett samlingsnamn kan kallas ”tidigare år” och kombinationer med grundskolans senare år och gymnasieskolan – ”senare år”.

Av de nya studenterna läsåret 2005/06 började sammanlagt 45 procent på inriktningar mot ”senare år”. En nästan lika stor andel – 41 procent – började på inriktningar mot ”tidigare år”. Dessutom fanns 12 procent av nybörjarna på så kallade öppna ingångar där studenterna väljer inriktning på utbildningen först efter en tids studier. Resterande 2 procent började på inriktningar mot både tidigare och senare år.

Lärosätenas profil kan se lite olika ut när det gäller inriktningar mot tidigare respektive senare år. På vissa lärosäten utbildas studenter framför allt mot undervisning i tidigare år, medan andra lärosäten har en övervikt av inriktningar mot senare år. I slutet av analysen finns en tabell över antalet nybörjare per inriktning vid olika universitet och högskolor.

Fortsatt ökning av lärarexamina

Lsåret 2005/06 avlades 8 600 lärarexamina, vilket är ungefär 200 fler än läsåret innan. Det innebär att antalet lärarexamina ökar för femte läsåret i följd. Hur många examina som avläggs är naturligtvis sammankopplat med hur många studenter som tidigare har börjat på utbildningen. Eftersom antalet nybörjare har minskat de senaste läsåren kan man förvänta sig att också antalet examina kommer att börja minska om några år.

De flesta lärarexamina som nu avläggs är tagna inom den nya lärarutbildningen. Bland de äldre examina är det framför allt grundskolelärarexamen 4–9 och gymnasielärarexamen som fortfarande avläggs i någon större utsträckning.

Många av de personer som har avlagt examina inom den nya lärarutbildningen är utbildade för att undervisa inom flera områden. Den vanligaste examensinriktningen är kombinationen förskola, fritidshem och grundskolans tidigare år. Samtidigt är det många som har en examen med inriktning mot en snävare elevgrupp. Det är ganska vanligt med en examen inriktad enbart mot grundskolans tidigare år, mot grundskolans senare år eller mot gymnasieskolan.

Totalt sett hade 58 procent en examen inriktad mot tidigare år, och 42 procent en examen inriktad mot senare år. Nedan finns en tabell över antalet lärarexamina per inriktning mot verksamhetsområde. På sista sidan i den här analysen finns dessutom en tabell över examina per högskola fördelat på tidigare år och senare år.

Verksamhetsområde	Antal examina
Fritidshem	53
Fritidshem, grundskolans tidigare år	18
Förskola, fritidshem, grundskolans tidigare år	2 834
Förskola, grundskolans tidigare år	415
Förskola	307
Förskola, fritidshem	12
Grundskolans tidigare år	1 007
Grundskolans tidigare och senare år	9
Grundskolans senare år	676
Grundskolans senare år och gymnasieskolan	771
Gymnasieskolan	638
Övriga kombinationer av verksamheter	9
Summa	8 610

Lärarexamina 2005/06 per verksamhetsområde. De äldre lärarexamina (1 861 stycken) är kodade i tabellens verksamhetsområden. De flesta äldre examina finns i kategorierna grundskolans senare år och gymnasieskolan.

För få förskollärare och yrkeslärare

Enligt beräkningar som Högskoleverket tidigare gjort² kommer rekryteringsbehovet av förskollärare att vara cirka 4 200 personer årligen från år 2010 och framåt. Hur stämmer det överens med antalet som utexamineras från lärarutbildningen med inriktning mot förskolan? Bland de studenter som tog examen 2005/06 har ungefär 3 600 – 42 procent – en examen som ger kompetens att undervisa i förskolan. De allra flesta av dem – 3 200 personer – har dock en examen som är inriktad mot både förskola och grundskolans tidigare år. Utifrån det som framkommit om studenternas preferenser, finns det anledning att tro att majoriteten av dessa föredrar att jobba i grundskolan framför att jobba i förskolan.³ Många av dessa personer kan dock ändå komma att arbeta i förskolan, eftersom prognoser tyder på att det kommer att bli svårt för många lärare att få jobb i grundskolan.

Även om alla dessa personer med dubbel kompetens skulle välja att arbeta i förskolan, kommer antalet examinerade lärare inte att täcka rekryteringsbehovet så länge som antalet examina ligger på nuvarande nivå. Examinerade med inriktning mot förskola och grundskolans tidigare år kommer dessutom troligen att minska något de närmaste åren eftersom antalet nybörjare med inriktning mot tidigare år har minskat.

² *Högskoleutbildningarnas dimensionering*, Högskoleverkets rapport 2006:6R

³ I en enkätundersökning som genomfördes bland lärarstudenter höstterminen 2003 uppgav 12 procent att de ville arbeta i förskolan efter utbildningen, medan 38 procent svarade att de ville arbeta i grundskolans tidigare år (*Lärarstudenters val av inriktning*, Högskoleverkets rapport 2004:19R).

Också vad gäller yrkeslärare i gymnasiet kommer glappet mellan behov och tillgång att vara stort. Rekryteringsbehovet från år 2010 och de närmaste åren därefter har uppskattats till cirka 500 yrkeslärare årligen, medan antalet examina med inriktning mot yrkesämnena var drygt 200 läsåret 2005/06.

Samhällsvetenskapliga ämnen är populära

Förutom att vara inriktad mot ett verksamhetsområde, har de nyutexaminerade lärarna en ämnesinriktning i sin examen. Bland samtliga som examinerades 2005/06 hade 17 procent en inriktning mot samhällsvetenskapliga ämnen, 16 procent var inriktade mot svenska och 15 procent mot naturvetenskapliga ämnen. Fördelningen på ämnen skiljer sig åt bland dem som har tagit examen med inriktning mot tidigare år jämfört med examinerade inriktade mot senare år.

Bland de studenter som har tagit en examen inriktad mot tidigare år, består ämnesinriktningen ofta av övergripande ämnen såsom ”pedagogik”, ”barn- och ungdomskunskap” eller ”lärande”, ”undervisning” och ”inlärning”. Den typen av ämnesinriktning finns nästan enbart på examina inriktade mot tidigare år. Svenska, matematik och naturorienterande ämnen är också ganska vanliga.

De lärare som undervisar i grundskolans senare år och gymnasiet har oftast en mer tydlig ämnesspecialisering. Bland dem som tog en examen med inriktning mot senare år är många utbildade för att undervisa inom samhällsvetenskapliga ämnen. I synnerhet historieämnet är populärt. Av samtliga examina med inriktning mot senare år hade 26 procent inriktning mot samhällsvetenskapliga ämnen. Andra vanliga inriktningar var naturvetenskapliga ämnen och svenskämnet, vilka stod för 17 respektive 15 procent av ämnesinriktningarna 2005/06.

	Samtliga (%)	Tidigare år (%)	Senare år (%)	Antal examina med sådan inriktning
Engelska	4	1	8	577
Idrott och hälsa	3	1	4	372
Matematik	12	14	9	1 634
Mediaämnen	1	1	1	112
Moderna språk (övriga)	5	4	7	684
Naturvetenskapliga ämnen	15	13	17	2 036
Praktisk-estetiska ämnen	4	3	5	523
Samhällsorienterande ämnen	17	10	26	2 387
Svenska	16	17	15	2 248
Yrkesämnen	2		4	218
Övriga ämnen	22	36	5	3 080
Summa	100	100	100	13 871

Ämnesinriktning bland lärarexamina 2005/06. Procentandelarna är räknade på ämnesinriktning, och eftersom en examen kan ha flera ämnesinriktningar är det totala antalet inriktningar högre än antalet examina. I "Övriga ämnen" finns framför allt ämnesinriktningar som "pedagogik", "lärande" m.m. som inte kan klassificeras i övriga ämnen.

Män och kvinnor inriktar sig till viss del på olika ämnen. Skillnaderna är störst bland de nyutexaminerade lärare som kommer att undervisa inom avgränsade ämnesområden, alltså bland dem som är inriktade mot att arbeta i grundskolans senare år och gymnasieskolan. Även om samhällsvetenskapliga ämnen är den populäraste inriktningen både bland män och bland kvinnor, är en betydligt större andel av männen inriktade mot sådana ämnen. Bland männen är det också en större andel än bland kvinnorna som är inriktade mot matematik och naturvetenskapliga ämnen. Kvinnorna är å andra sidan betydligt oftare än männen inriktade mot svenska, engelska och andra moderna språk.

Få män börjar – och ännu färre avslutar en lärarutbildning

Lärarutbildningen tillhör de högskoleutbildningar som har ojämnast könsfördelning. En stor majoritet av studenterna på lärarutbildningen är kvinnor. Det är ett förhållande som har bestått sedan 1977 när lärarutbildningen blev högskoleutbildning. Sedan början av nittioalet har andelen män bland nybörjarna legat mellan 24–27 procent. Det är därför värt att notera att 29 procent av nybörjarna 2005/06 var män. Det var alltså relativt många män som började på lärarutbildningen detta år. Om detta är en engångsföreteelse eller början på en trend som innebär fler män på lärarutbildningar återstår att se.

De flesta män som studerar till lärare väljer att rikta in sig mot undervisning i grundskolans senare år och gymnasiet. Av de 1 600 män som tog examen 2005/06 var 1 200 – 74 procent – inriktade mot senare år. Bland kvinnorna var förhållandet det omvända. 4 500 av de 7 000 nyutexaminerade kvinnliga lärarna – 65 procent – har

utbildat sig för att undervisa i tidigare år. Det här är inte några nya förhållanden, utan männen har länge lyst med sin frånvaro på utbildningar med inriktning mot undervisning av yngre elever.

Färre män än kvinnor börjar alltså på lärarutbildningar. Dessutom lämnar männen i något större utsträckning än kvinnorna utbildningen utan att ta examen. Bland de examinerade läsåret 2005/06 var 19 procent män, trots att andelen män bland nybörjarna legat mellan 24 och 27 procent de senaste tio läsåren. Samma sak syns om man undersöker kvarvaron på utbildningen. Bland nybörjarna 2004/05 var 81 procent av kvinnorna antingen fortfarande kvar på lärarutbildningen efter tre terminer, eller så hade de tagit examen. Bland männen var motsvarande andel 76 procent. Bland männen är det inte någon större skillnad i kvarvaro beroende på inriktning mot tidigare eller senare år. Däremot är det bland kvinnorna en större andel som lämnar inriktningar mot senare år än inriktningar mot tidigare år.

Fakta om lärarutbildningen

Hösten 2001 startade en ny sammanhållen lärarexamen. Den ersatte åtta examina (barn- och ungdomspedagogisk examen, bildlärarexamen, grundskollärarexamen (1-7 och 4-9), gymnasielärarexamen, hushållslärarexamen, idrottslärarexamen, musiklärarexamen och slöjdlärarexamen).

Den nya utbildningen är 3–5,5 år lång, beroende på vilken inriktning studenterna väljer. En examen med inriktning mot förskola, förskoleklass, fritidshem och grundskolans tidigare år kräver minst 140 poäng. En examen mot grundskolans senare år och gymnasieskolan kräver minst 160 poäng. Beroende på ämnesval kan utbildningen bli ännu längre. För undervisning i svenska och samhällskunskap i gymnasieskolan krävs 220 poäng. För undervisning i yrkesämnen i gymnasieskolan krävs 120 poäng.

I sin examen är studenterna inriktade mot ett verksamhetsområde (förskola, förskoleklass, fritidshem, grundskolans tidigare och senare år samt gymnasieskola) och ett eller flera ämnen. Jämfört med de tidigare utbildningarna ger den nya lärarutbildningen stor frihet till studenterna att själva komponera sin examen genom att läsa olika ämnen. Lärosätena har också stor valfrihet i hur de väljer att organisera utbildningen.

	Tidigare år	varav förskola	Senare år	Övriga	Totalt
Uppsala universitet	318	317	319	222	859
Lunds universitet			43		43
Göteborgs universitet	516	418	397	378	1 291
Stockholms universitet			297	3	300
Umeå universitet	164	161	367	60	591
Linköpings universitet	201	201	533		734
Kungl. Tekniska högskolan			85		85
Luleå tekniska universitet	150	67	195	27	372
Karlstads universitet	269	235	323	115	707
Mittuniversitetet	216	156	107		323
Växjö universitet	176	116	255		431
Örebro universitet	80	54	160	157	397
Högskolan i Jönköping	205	92	166	47	418
Högskolan i Kalmar	152	151	113	20	285
Malmö högskola	513	476	571	118	1 202
Mälardalens högskola	180	180	131	64	375
Gymnastik- o idrottsh.				53	53
Högskolan i Borås	336	306	76		412
Högskolan Dalarna	146	139	215	106	467
Högskolan på Gotland	28	28	17		45
Högskolan i Gävle	195	146	111	76	382
Högskolan i Halmstad	46	46	101		147
Högskolan Kristianstad	230	183	164	29	423
Högskolan i Skövde	83	83	77		160
Högskolan Väst	132	104	70		202
Lärarhögsk i Stockholm	958	891	614	347	1 919
Södertörns högskola			282		282
Konstfack			37		37
Kungl. Musikhögskolan			14	25	39
Totalt	5 294	4 550	5 840	1 847	12 981

Nyborjare på lärarexamensprogrammet 2005/06. Dessutom började totalt 24 personer på äldre lärarexamensprogram.

Observera att "varav förskola" är en delmängd av "tidigare år".

I de fall studenterna läser kurser på en annan högskola än den de har antagits till, redovisas den beställande högskolan.

	Tidigare år	varav förskola	Senare år	Övriga	Totalt
Uppsala universitet	214	148	336	7	557
Lunds universitet			10		10
Göteborgs universitet	596	355	432	3	1 031
Umeå universitet	239	65	282	1	522
Linköpings universitet	255	227	258	2	515
Luleå tekniska universitet	156	81	94	11	261
Karlstads universitet	331	214	194		525
Mittuniversitetet	189	182	70		259
Växjö universitet	232	224	196		428
Örebro universitet	144	136	125		269
Högskolan i Jönköping	283	85	58		341
Högskolan i Kalmar	139	132	67		206
Malmö högskola	417	131	304	3	724
Mälardalens högskola	5	5	82		87
Gymnastik- och idrottsh.			30		30
Högskolan i Borås	193	188	23		216
Högskolan Dalarna	137	125	153		290
Högskolan i Gävle	104	47	80		184
Högskolan i Halmstad	6	6	98		104
Högskolan Kristianstad	212	208	52		264
Högskolan i Skövde	56	36	17		73
Högskolan Väst	101	100	22		123
Lärarhögsk i Stockholm	963	922	571		1 534
Södertörns högskola			30		30
Konstfack			23		23
Kungl. Musikhögskolan			4		4
Totalt	4 972	3 617	3 611	27	8 610

Lärarexamina avlagda 2005/06. Bland de 8 610 examina som redovisas ingår även examina från äldre lärarprogram.

Observera att "varav förskola" är en delmängd av "tidigare år".